

SEPARAREA DATORIILOR ȘI ACTIVELOR SA MOLDOVAGAZ – O NOUĂ ABORDARE SUPERFICIALĂ A UNOR PROBLEME ISTORICE

Ion Muntean

Policy Brief

Institutul pentru
Dezvoltare și Inițiative
Sociale (IDIS) „Viitorul”

2011
NR.3 (15)

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

POLICY BRIEF

SEPARAREA DATORIILOR ȘI ACTIVELO SA MOLDOVAGAZ – O NOUĂ ABORDARE SUPERFICIALĂ A UNOR PROBLEME ISTORICE

Ion Muntean

Opiniile exprimate aparțin autorului. Nici Administrația IDIS „Viitorul”, și nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Laura Bohanțov - laura.bohantov@viitorul.org. Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină o referință la IDIS „Viitorul”.

Cu cât mai mult se apropie perioada de semnare a unui nou contract de procurare a gazelor naturale din Federația Rusă cu atât mai actuale devin problemele istorice legate de colaborarea dintre SA Moldovagaz și SAD Gazprom. Miza este aceeași, obținerea unui contract cât mai favorabil pentru ambele părți începând cu anul 2012. Obținerea unui asemenea rezultat pentru Republica Moldova este condiționată de datoriile istorice care s-au acumulat față de Gazprom. Problema ar fi mult mai simplă dacă ar exista doar datoriile acumulate în partea dreaptă a Nistrului dar, întrucât la mijloc se află regiunea transnistreană, situația se complică și mai mult. Scopul acestui policy brief nu este cel de a propune și argumenta soluții privind posibilitățile de stingere a datoriilor ci identificarea clară a problemelor care au format aceste datorii și riscă să genereze în noi acte de donație către Gazprom.

Soluția propusă de Ministerul Economiei

În scopul soluționării problemei legate de datoriile istorice, Republica Moldova, mai exact Ministerul Economiei în persoana viceprim-ministrului Valeriu Lazăr, a propus scindarea SA Moldovagaz în două companii diferite care vor avea relații de colaborare directe cu SAD Gazprom. Respectiv și datoriile se vor diviza, SA Moldovagaz va rămâne cu datoriile sale și cea de a doua companie de pe teritoriul transnistrean va moșteni restul datoriilor generate de această regiune.¹ Această soluție a fost propusă după recenta vizită de la Moscova a viceprim-ministrului Valeriu Lazăr care a participat la o ședință ordinară a Comisiei Interguvernamentale de Colaborare Economică între Republica Moldova și Federația Rusă. Ideea cu separarea datoriilor nu este nouă

¹ Informație preluată dintr-un interviu acordat de către ministrul Economiei, viceprim-ministrul Valeriu Lazăr pentru postul de radio Radio Europa Liberă, <http://www.europalibera.org/content/article/2347723.html>

și demult trebuia să se insiste pe aceasta însă nu trebuie condiționată soluționarea acestei probleme de scindarea SA Moldovagaz. Există în primul rând calea de evaluare a modului în care s-au format aceste datorii și identificarea responsabililor care trebuie să le achite. Trecerea directă la separarea activelor industriei de gaze din partea dreaptă și cea stângă a Nistrului ar fi urmată de pierderea infrastructurii gaziere din Transnistria deoarece următoarea etapă ar fi adjudecarea de către Gazprom a activelor din acea regiune din contul datoriilor existente. Altfel spus, conștient și oficial ne dezicem de acea proprietate.

Datoriile și arta negocierilor

Datoriile estimative ale SA Moldovagaz față de furnizor sunt de aproximativ 2,5 mlrd USD dintre care 350 mln dolari acumulate pe teritoriul din partea dreaptă a Nistrului. Aces-

te cifre nu sunt exacte întrucât o evaluare mai obiectivă nu este atât de simplă, mai cu seamă când merge vorba de partea stângă a Nistrului. Pentru o percepere mai clară a acestor sume putem face analogie cu costul gazelor naturale necesare pentru un an de zile. Considerăm că tariful de procurare a gazelor naturale este de aproximativ 293 USD/1000m³ iar consumul anual al RM (partea dreaptă a Nistrului) este de aproximativ 1 mlrd m³ de gaze naturale, și admitem că acestea vor rămâne neschimbate. Respectiv, pentru achitarea gazului consumat într-un an de zile vor fi necesare 293 mln USD iar suma de 350 mln USD ar fi suficientă pentru achitarea consumului de gaze pentru 1 an și 2 luni de zile. Trebuie de menționat că la geneza formării acestor datorii se află modul diferit de reglementare a pieței energetice pe ambele maluri ale Nistrului și problemele politice legate de regiunea transnistreană. Cu toate acestea din punct de vedere juridic datoriile aparțin SA Moldovagaz, instituția care reprezintă consumatorii (întreprinderile) din Republica Moldova în relațiile cu furnizorul rus de gaze SAD Gazprom. Întrucât reglementatorul pieței energetice din Republica Moldova, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, nu-și poate exercita atribuțiile pe teritoriul din stânga Nistrului din cauza regimului instaurat acolo, acest lucru se efectuează de către autoritățile din acea regiune. Modul de stabilire a tarifelor are la bază considerente mai mult politice decât economice, astfel

toate tarifele la energie sunt stabilite prin decret prezidențial de către liderul transnistrean și sunt cu mult mai mici decât cele de pe partea dreaptă a Nistrului. Respectiv, diferența de tarif vine în contul SA Moldovagaz de la întreprinderea fică Tiraspoltransgaz care activează pe acel teritoriu.

În situația evidențiată mai sus un rol important îl joacă SAD Gazprom care a acceptat, intenționat sau nu, ca și acționar majoritar al SA Moldovagaz, livrarea gazelor în această regiune fără ca să existe intenții de achitare. Iar atunci când se apropie perioada negocierilor unui nou contract de furnizare a gazelor rusești în RM Rusia cere R. Moldova să achite datoriile pentru gazul rusc². Datoriile Republicii Moldova față de Gazprom au fost folosite întotdeauna ca instrument de negociere, acestea fiind o barieră pentru partea moldovenească de a obține condiții mai bune la procurarea gazelor. Gazprom-ul are și a avut toate drepturile și pârghiile legale de a recupera datoriile care s-au acumulat pe parcursul a mai bine de 7 ani, faptul că nu s-a insistat pe aceasta este o confirmare a celor menționate mai sus. Datoriile regiunii transnistrene sunt și ele o barieră ce au un rol nu mai puțin important în diminuarea puterii de negociere a RM. Separarea datoriilor este o problemă care se discută mai mult de patru ani dar mai actuală aceasta a devenit anume atunci când este necesar de a frâna eficacitatea negocierilor.

2 Titlu unei știri preluate de pe site-ul http://www.money.ro/rusia-cere-r-moldova-sa-achite-datoriile-pentru-gazul-rusc_903706.html

Tabelul 1. Datele comparative a tarifului la energia electrică și gaze naturale pe ambele maluri ale Nistrului pentru consumatorii casnici

Regiune	Partea dreaptă a Nistrului	Partea stângă a Nistrului
Tip energie		
Energia electrică USD/kWh	12,3/0,13	0,04
Gaze naturale USD/m³	0,42	0,08

Notă: 1. La calcularea prețului în dolari SUA (USD) s-a utilizat rata de schimb 1 USD=12 lei și 1 USD=10 ruble.

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor publicate pe site-ul oficial al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică și a datelor identificate de către autor.

În ultima vreme apar tot mai multe știri legate de Gazprom, Moldovagaz, Ministerul Economiei, etc. care, doar după titlu, dau de înțeles că Gazprom-ul pregătește terenul pentru negocierile viitorului contract, de cealaltă parte reprezentanții de la Ministerul Economiei de la Chișinău declară că se duc negocieri intense. Recent în presă a apărut un articol cu titlul: *Mosco-va și Chișinău au convenit că negocierile privind livrarea de gaz rusec în Moldova vor fi efectuate de „Gazprom” și „Moldovagaz”³, și nu de guvernele celor două țări*. Să fi obosit guvernul de la Chișinău de negocieri, sau s-a resemnat urmărind rezultatele anterioare? Cu toate că inițial pare cam stranie această schimbare, există și aici cel puțin o explicație. În cadrul unei emisiuni de la un post TV local, la începutul lunii februarie, viceprim-ministrul Valeriu Lazăr a declarat că „...guvernul își propune ca toate gazoductele construite în perioada guvernării comuniste din bani publici să fie evaluate și apoi capitalizate/convertite în contul datoriilor istorice ale RM față de Gazprom...”. Pe lângă faptul că la acea emisiune Dnul Lazăr s-a manifestat mai mult ca un avocat al Moldovagaz decât un reprezentant al intereselor poporului, prin această inițiativă dă de înțeles că guvernarea de la Chișinău nu găsește alte soluții cu excepția celei tradiționale care este „folosită” de la ’90 încoace și continuă să slujească intereselor unui monopolist străin. Mai mult ca atât, această „soluție” nici nu permite stingerea integrală a datoriilor după cum a menționat și Domnia sa „...se vor stinge doar o parte din datorii...”, adică problema rămâne nesoluționată. Aici lucrurile devin clare, cineva mai adjudecă o parte din infrastructura gazieră națională iar guvernul, mai exact ministerul Economiei care mai are și doi reprezentanți în consiliul de administrare al SA Moldovagaz, se

scutește de o responsabilitate care ulterior ar putea aduce penalități politice.

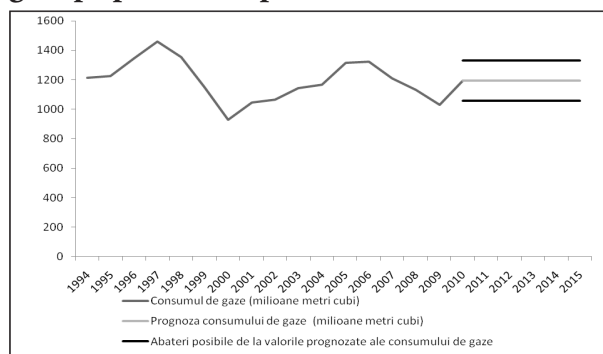
Inventarierea infrastructurii gaziere

O altă problemă care trebuia soluționată până la abordarea subiectului cu scindarea SA Moldovagaz este cel de inventariere și reevaluare a rețelelor de gaze din Republica Moldova. Chiar dacă în ultimii 15 ani consumul de gaze pe partea dreaptă a Nistrului nu a variat semnificativ (figura 1), infrastructura gazieră s-a dezvoltat considerabil. Valoarea acestui patrimoniu este de cel puțin de 3,45 mld lei, cifră care apare în bilanțul contabil al SA Moldovagaz pe anul 2008. Aceste cifre par a fi rezultatul unei evaluări interne care pentru veridicitate merită a fi verificate sau comparate cu rezultatele evaluării din partea unei companii independente, poate chiar internaționale.

Potrivit Hotărârii de Guvern nr. 597 din 13.05.2008 cu privire la inventarierea și reevaluarea rețelelor de gaze, proprietate publică, autorităților administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea li se cerea să inventarieze, conform situației de la 01 mai 2008, rețelele de gaze, proprietate publică și proprietate neidentificată, construite integral sau parțial cu alocări financiare de la bugetul de stat și bugetele locale după care să fie legalizate în modul stabilit. După aceasta Ministerul Economiei și Comerțului urma să reevalueze rețelele/proprietățile identificate. Din motive necunoscute această sarcină nu a fost dusă la bun sfârșit, efectuându-se doar inventarierea parțială fără reevaluare, lucru ce nu a permis o percepere clară a realităților din sectorul gazier la acel moment.

3 <http://www.allmoldova.com/ro/moldova-news/1249054493.html>

Figura 1. Graficul evoluției consumului de gaze pe partea dreaptă a Nistrului.

Sursa: Muntean, I., Fala, A., *Sectorul gazier al Republicii Moldova – Consecințele oportunităților neglijate*, 2010. Disponibil la http://www.viitorul.org/public/3050/ro/POLITICI_PUBLICE-6%20Gaz.pdf

Calea lungă a comisiilor parlamentare spre adevăr

De fiecare dată când se abordează problemele SA Moldovagaz ne grăbim să trecem cu vederea peste modul în care a fost fondată aceasta. Inițial Moldovagaz era o întreprindere de stat, dar autoritățile Moldovei au decis să o privatizeze, oferind pachetul majoritar al acțiunilor Gazprom-ului în contul datoriilor la gaze. Astfel, SAD Gazprom a primit 50 la sută din acțiuni plus una, autoritățile din Transnistria au primit peste 14 la sută, Moldova rămânând cu circa 35 la sută din acțiuni. La fel se uită și despre sarcinile puse unor Comisii Parlamentare în privința acestei întreprinderi. Pe lângă faptul că acționarul rus până în prezent nu și-a depus cota parte în capitalul statutar al SA Moldovagaz, în RM s-au construit mii de kilometri cu bani din buzunarul populației fără a fi incluse ca active în cota parte a Moldovei. Din aceste considerente și nu doar, au fost câteva încercări de a evalua activitatea economico-financiară a acestei instituții, dar din motive mai puțin cunoscute nici una nu a avut finalitate. La 20 mai 2010, un

nou Parlament deja, a creat o comisie specială care urma să exercite controlul asupra activității economico-financiare a Societății pe Acțiuni Moldovagaz și asupra tranzacțiilor efectuate de către aceasta. Pe parcursul a patru luni comisia trebuia să investigheze toate activitățile economico-financiare ale SA Moldovagaz de la fondarea acestei instituții, deoarece pe parcursul a mai bine de zece ani, aceasta a fost o zonă inaccesibilă pentru control fără transparență în activitate. Intenționat sau nu, activitatea acestei comisii s-a tergiversat suficient timp ca să se intre în alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010. De fapt aici și s-a terminat ultima intenție de a evalua activitatea SA Moldovagaz.

În 2000 a mai fost creată o comisie parlamentară care a investigat situația de la Moldovagaz. Pe parcursul realizării raportului se anunțase că au fost identificate situații cu încălcări grave și precum că va fi sesizată Procuratura Generală, dar așa s-a întâmplat că raportul nu a mai văzut lumina zilei. La fel, au rămas fără reacție și rapoartele întocmite de Curtea de Conturi după verificarea activității de la Moldovagaz.

Eșecul comisiilor parlamentare de a deconspira ilegalitățile comise pe parcursul activității SA Moldovagaz cu siguranță are la bază teama ca rezultatul ar avea finalitate plauzibilă în favoarea consumatorilor din Republica Moldova ce se obosesc pentru creșterea profiturilor și dezvoltarea proprietății unui monopolist străin care nu-și respectă angajamentele asumate ca acționar majoritar în SA Moldovagaz. În pofida celor menționate mai sus și a experienței istorice, poate fi oare considerată o soluție bună cedarea activelor pentru stingerea datoriilor existente? ...mai mult ca atât scindarea SA Moldovagaz.

CONCLUZII

- I. Negocierea unui contract de furnizare a gazelor rusești avantajos pentru Republica Moldova este condiționată de datoriile istorice care s-au acumulat față de Gazprom. Problema datoriilor este amplificată de situația din Transnistria, regiune care a generat cea mai mare parte a datoriilor.
- II. Trecerea directă la separarea activelor industriei de gaze din partea dreaptă și cea stângă a Nistrului, fără a analiza modul de acumulare a datoriilor și identificarea responsabililor de creare a acestora, ar fi urmată de pierderea infrastructurii gaziere din Transnistria deoarece următoarea etapă ar fi adjudecarea de către Gazprom a activelor din acea regiune din contul datoriilor existente.
- III. În acumularea datoriilor un rol important îl joacă SAD Gazprom care a acceptat, intenționat sau nu, ca și acționar majoritar al SA Moldovagaz livrarea gazelor în regiunea transnistreană fără ca să existe intenții de achitare.
- IV. O altă cauză a acumulării datoriilor este modul diferit de reglementare a pieței energetice pe ambele maluri ale Nistrului. Modul de stabilire a tarifelor prin decret prezidențial în regiunea Transnistreană se răsfrânge negativ asupra situației economice și politice a Republicii Moldova.
- V. Inventarierea infrastructurii gaziere din Republica Moldova este o sarcină care a fost tergiversată până în prezent. Aceasta trebuie realizată cât de curând pentru a capitaliza aceste active în cota parte a republicii Moldova în SA Moldovagaz.
- VI. Eșecul Comisiilor Parlamentare de a deconspira ilegalitățile care s-au produs pe parcursul activității SA Moldovagaz demonstrează gravitatea problemei și efectele negative ale acesteia pentru întreaga societate.

PROPUNERI ȘI RECOMANDĂRI

1. Instituirea unei Comisii Parlamentare care ar analiza situația economico-finanțiară de la începutul activității SA Moldovagaz, inclusiv și a modului de acumulare a datoriilor față de furnizorul rus de gaze naturale SAD Gazprom.
2. Inventarierea și reevaluarea infrastructurii gaziere din Republica Moldova, construită din bani publici și ai agenților economici, și capitalizarea acestora ca și cotă a Republicii Moldova în acțiuni ale statului și investitorilor în SA Moldovagaz.
3. Separarea oficială a datoriilor acumulate față de SAD Gazprom pe ambele maluri ale Nistrului, pornind de la modul în care acestea s-au acumulat și implicarea Gazprom-ului în soluționarea acestora, fiind acționar majoritar al SA Moldovagaz a permis acumularea acestor datorii.
4. Excluderea posibilităților ca negocierea viitoarelor contracte de livrare a gazelor în Republica Moldova să se facă între SA Moldovagaz și SAD Gazprom fără participarea Guvernului Republicii Moldova.
5. Clarificarea cu partea transnistreană și SAD Gazprom a aspectului legat de tranzitul gazelor rusești deoarece distanța tranzitată de conductele magistrale pe teritoriul transnistrean este net inferioară celei ce tranzitează partea dreaptă a Nistrului, respectiv taxa percepută trebuie să fie proporțională acestor distanțe.
6. Introducerea obligativității ca operatorul economic care cere scumpirea energiei (gazului natural, etc.) către populație să-și prezinte public bilanțul și argumentarea tehnico-economică a solicitării pentru a demonstra consumatorilor necesitatea scumpirii.

NOTE

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

